

FANTASTIKOS KLASIKA

ŽEMJŪRĖ

ATUANO KAPAI

• ANTRA KNYGA •

URSULA K. LE GUIN

Alma littera

PR ⊕ L ⊕ G A S

– **NAMO, TENARA!** Eik namo!

Sutemų apgaubtame giliame slėnyje jau buvo besprogs-tą obelių žiedai, tai čia, tai ten tarp išbrinkusių pumpurų jau buvo išsiskleidęs vienas kitas ankstyvas rausvai baltas žiedas, lyg blausi žvaigždutė. Tarp eilėmis susodintų vaismedžių, po šviežią, vešlią, drėgną žolę lakstė mergaitė, mėgaudamasi tie-siog pačiu bėgiojimu; išgirdusi šaukiant, ji neskubėjo paklus-ti, prieš sukdamą namo, dar apibėgo nemenką ratą. Trobe-lės tarpdury, liepsnos atšvaitų fone, laukianti motina stebėjo bėgančią, šokuojančią mažytę figūrėlę, panašią į dagio pūką, vėjo nešiojamą tamsėjančioje žolėje po medžiais.

Prašneko tėvas, trobos pakampėje valantis žemėtą kauptuką:

– Kodėl tu šitaip prisiriši prie vaiko? Vis tiek jau kitą mė-nesį ją iš mūsų atims. Visiems laikams. Tas pat, kas ją tiesiog pakastume – ir baigta. Kuriems galams visą širdį atiduoti tai, kurią vis tiek prarasi? Mes, šiaip ar taip, nieko iš to nepešime. Jeigu jie bent sumokėtų už ją – vis būtų šis tas, bet to tikrai nesulauksi. Jie ateis ir pasiims ją. Ir tiek.

Motina nutylėjo. Ji stebėjo mergaitę, kuri stabtelėjo ir pro medžių šakas pažvelgė aukštyn. Virš aukštų kalvų, virš sodų ryškiai sužibo skaisti vakarė žvaigždė.

– Juk ji – ne mūsų, ji nebe mūsų nuo tos dienos, kai čia apsilankę jie pranešė, kad jai skirta tapti Kapų Šventike. Kodėl niekaip nenori šito suprasti? – šiurkščiamo vyro balse skambėjo sielvartas ir kartėlis. – Juk, be jos, turi dar keturis vaikus. Visi jie pasiliks čia, o ji – ne. Neatiduok jai visos širdies. Susitauk, kad teks ją išleisti!

– Kai ateis metas, – atsiliepė žmona, – tada aš ją ir išleisiu.

Pasilenkusi moteris išskėtė rankas ir stvėrė į glėbį mergaitę, mažomis, basomis, baltutėlėmis kojytėmis atitrepsėjusią pažliugusia žeme. Pasisukusi grįžti į trobą, moteris lūpomis palietė juodus vaiko plaukus; ji pati buvo šviesiaplaukė, ugnia-vietės atšvaitų nužerti jos plaukai spindėjo auksu.

Vyras liko stovėti lauke, šalta dirva stingdė basas jo kojas, o virš galvos sparčiai juodo giedras pavasario dangus. Prieblandos temdomas vyriškio veidas buvo kupinas sielvarto – sunkaus, maudžiančio, niršaus sielvarto, kuriam išreikšti jis pristigo žodžių. Galų gale vyriškis gūžtelėjo pečiais ir nusekė paskui žmoną į ugniakuro liepsnos nutviekstą kambarį, aidintį vaikų lalėjimu.

I

SU VALGYTŲJI

SKARDŽIU, LAIBU BALSU nuaidėjo ragas ir vėl nutilo. Stojusią tylą drumstė tik ritmingi daugybės kojų žingsniai, antrinantys būgno, kuris dundėjo lėtai ir negarsiai lyg dunksinti širdis, ritmui. Pro Sosto Salės stogo įtrūkius, pro plyšius tarp kolonų, kur buvo išbyrėję ištisi mūro bei čerpių luistai, vidun smelkėsi įžambūs saulės spinduliai. Buvo valanda po saulėtekio. Oras tykus ir šaltas. Nuvytusius žolynų, prasiskverbusių pro marmurines grindinio plokštes, lapus balino šerkšnas, kurios nors dvasininkių užkliudyti juodo apdaro kraštu, apledėję augalai tykiausiai sugurgždėdavo.

Gretomis po keturias jos rinkosi į erdvią menę, kurią ribojo dviguba kolonų eilė. Monotoniškai dudeno būgnas. Niekas nekalbėjo, nebuvo jokios pašalinės stebinčios akies. Juodai apsirengusių mergaičių nešami deglai, patekę į saulės šviesos ruožus, nublankdavo iki rusvo švytėjimo ir čia pat vėl sužioruodavo skaisčiau, vos atsidūrę šešėliuotoje prietemoje. Lauke, ant Sosto Salės laiptų, spietėsi vyrai: sargybiniai, trimitininkai, būgnininkai; o vidun pro didžiules duris suėjo tik

moterys – vilkinčios tamsiais drabužiais, užsitraukusios gobtuvus, jos gretomis po keturias lėtai artėjo prie tuščio sosto.

Į priekį žengė dvi juodarūbės moterys, abi labai aukštos, bet viena – liesa, kaulėta, o antroji – stambi, liulanti sulig kiekvienu žingsniu. Tarp jų dviejųėjo gal šešerių metų mergaitė. Ji buvo aprenpta balta, laisva tiesaus kirpimo suknele, nepridengta galva, plikomis rankomis ir kojomis, basa. Mergaitė atrodė neįtikėtina maža. Pasiekusios laiptų užkopti prie sosto papėdę, kur eilėmis išsirikiavusios laukė tamsiarūbės moterys, abi aukštaūgės sustojo. Ir stumtelėjo mergaitę į priekį.

Atrodė, kad sostą, dunksantį ant aukštos pakylės, iš abiejų pusių gaubia tamsos skraistės, drinkančios žemyn iš pastogės prietemos. Plika akim negalėjai įžiūrėti, ar tai tikros užuolaidos, ar tik susitelkę tirštesni šešėliai. Pats sostas buvo juodas, su ranktūriuose bei atloše inkrustuotais blausiai švytinčiais brangakmeniais bei aukso papuošimais, ir milžiniškas. Netgi stambus vyras, atsisėdęs į jį, atrodytų kaip nykštukas – sostas nebuvo žmogui pritaikytų matmenų. Jis buvo tuščias. Niekas jame nesėdėjo, tik šešėliai.

Mergaitė viena palypėjo ant ketvirtos iš septynių raudonomis gysliukėmis išraizgyto marmuro pakopų. Jos buvo tokios aukštos ir plačios, kad vaikui tekdavo abiem kojomis užlipti ant vienos ir tik tada mėginti įveikti kitą. Ant vidurinėsios pakopos, tiesiog priešais sostą, stovėjo didžiulė neobliuoto medžio trinka su viršuje išskobta įduba. Mergaitė atsiklaupė ant abiejų kelių ir truputį pakreipusi galvą padėjo į tą įdubą. Taip ir liko klūpoti nekrustelėdama.

Staiga iš šešėlių, susitelkusių sosto dešinėje, išniro pavidalas su diržu sujuostu baltos vilnos apdaru ir laiptais nuliupo prie vaiko. Jo veidą slėpė baltų dažų sluoksnis. Rankose jis laikė penkių pėdų ilgumo žvilgantį plieno kardą. Netaręs nė žodžio, nedvejodamas, žmogysta abiem rankomis užsimojo kardu viršum mergaitės kaklo. Būgnas liovėsi dundėjęs.

Iškeltas kardas pakibo aukščiausiam taške, ir tą akimirksnį iš kairiosios sosto pusės iššoko juodai apsirengusi būtybė; stryktelėjusi laiptais žemyn, ji sulaukė aukotojo ranką savo laibesnėmis rankomis. Aštrūs kardo ašmenys sublykčiojo, bet taip ir nenušvilpė žemyn. Valandėlę abu pavidalai – baltasis ir juodasis, abu beveidžiai – lyg šokėjai lingavo viršum sustingusio vaiko, viršum balto mergaitės kaklo, apnuoginto prasi-skleidusių juodų plaukų.

Staiga abi būtybės be garso atšlijo viena nuo kitos, vėl užčiuožė laiptais aukštyn ir ištirpo tamsoje už milžiniško sosto. Dabar prisiartinio dvasininkė, ant laiptų greta klūpančios mergaitės ji išpylė indą kažkokio skysčio. Salės prietemoje dėmė atrodė juoda.

Mergaitė pakilo ir ne be vargo nusiropštė keturias pakopas žemyn. Kai pagaliau atsistojo papėdėje, dvi aukštaūgės šventikės apsiautė ją juodu rūbu su gobtuvu, užmetė mantiją ir atgrežė vaiką veidu į laiptus, į tamsiąją dėmę, į sostą.

– Tegul Bevardžiai priima šią jiems skirtą mergaitę, kuri tikrai yra ta, gimusioji amžiais neturėti vardo. Tepriima jie jos gyvybę ir visus jos gyvenimo metus iki pat jos mirties, kuri irgi priklauso jiems. Tegul jie įvertina ją ir pripažįsta tinkama. Tegul ją suvalgo!

Atsiliepė kiti balsai – aštrūs, veriantys tarsai trimito skardenimas:

– Ji suvalgyta! Ji suvalgyta!

Mergaitė stovėjo, iš po juodojo gobtuvo žvelgdama į sostą. Brangakmeniai, inkrustuoti milžiniškuose ranktūriuose su išdrožtais nagais bei atloše, pilkavo storu dulkių sluoksniu, ant drožinėto atlošo raizgėsi voratinkliai, bolavo pelėdų išmatų dėmelės. Trijų viršutinių pakopų priešais patį sostą, aukščiau tos, ant kurios ji klūpojo, niekad nebuvo lietusi jokio mirtinogojo koja. Jas klojo toks storas dulkių kilimas, kad iš pažiūros jis priminė pilkšvą dirvožemio sluoksnį, – raudonomis gysliukėmis išraizgytą pakopų marmurą visiškai paslėpė nežinia kiek metų, nežinia kiek šimtmečių nesujudintos, jokių kojų neišblaškytos nuosėdos.

– Ji suvalgyta! Ji suvalgyta!

Staiga vėl sudundėjo būgnas – šįkart jau gerokai spartesniu ritmu.

Procesija vėl tylomis išsirikiavo ir vos vos šiugždėdama apavu patraukė nuo sosto atgal – į rytus, link švytinčios, tolimos durų angos. Abipus voros tarsai milžiniškos baltos kojos stūksojo dvi eilės storų dvigubų kolonų, viršūnėmis smingančių į palubės prietemą. Dvasininkių apsupta ėjo ir mergaitė, dabar jau tokia pat juodarūbė kaip ir jos, basos vaiko pėdutės iškilmingai žengė apšerkšnijusiais žolynais, lediniais akmenimis. Skersai taką slystelėjo įžambus saulės spindulys, prasi-smelkęs pro stogo plyšius, bet mergaitė nepakėlė galvos.

Sargybiniai plačiai atlapojo duris. Juodoji procesija išėjo į šaltą, blausią ankstyvo ryto šviesą ir vėją. Tačiau virš rytuose

plytinčių tyrlaukių pakilusi saulė jau akino. Geltonos jos šviesos atspindžiais tvykstelėjo vakaruose stūksančių kalnų viršūnės, o netrukus – ir Sosto Salės fasadas. Kiti, kiek žemiau kalvos šlaite išsibarstę pastatai vis dar tebeskendėjo violetiniuose šešėliuose; tik Dievų Dvynių šventyklos, stovinčios ant nedidelės kalvelės kitapus kelio, stogas, neseniai iš naujo paaukuotas, dienos šviesai atliepė vaiskiu blizgesiu. Juoda po keturias išsirikiavusių dvasininkių eiseną vingiavo Kapų Kalvos šlaitu žemyn, dabar jos ėmė pusbalsiu giedoti. Melodiją sudarė vos trys gaidos, o tekstą – vienas vienintelis be galo kartojamas žodis, kuris buvo toks senas, kad visi seniai užmiršo jo prasmę; jis buvo lyg vienišas kelio stulpelis, vis dar tebestirksantis ten, kur kelio seniai nebėra. Juodarūbės dvasininkės be paliovos kartojo ir kartojo tą bereikšmį žodį. Visa toji Šventikės Atkūrimo diena buvo pripildyta monotoniškos, prislopintais moterų balsais traukiamos giesmės – nesiliaujančio sauso dūzgimo.

Mergaitę jos vedžiojo iš vieno kambario į kitą, iš vienos šventyklos į kitą. Vienur jai ant liežuvio užbėrė žiupsnelį druskos; kitur teko klūpoti, veidu atsigręžus į vakarus, kol jai trumpai nukirpo plaukus ir ištrinko galvą su aliejumi bei kvapiu actu; dar kitur ji kniūbsčia gulėjo ant juodo marmuro plokštės už altoriaus, kol spigūs balsai ringavo raudą už mirusius. Visą tą dieną nei ji, nei kuri nors iš dvasininkių neturėjo nė trupinio burnoje, negėrė nė gurkšnelio vandens. Kai pagaliau užtekėjo vakarė žvaigždė, mergaitė buvo nuvesta į kambarį, kuriame dar niekada nebuvo nakvojusi, ir nuoga paguldyta į avies kailių guolį. Ji atsidūrė pastate, kuris stovėjo užrakintas ne vienus metus ir buvo atrakintas tiktai tą dieną. Kambario

aukštis viršijo ilgį, langų nebuvo. Tvyrojo priplėkęs, sudvisęs, užsistovėjęs oras. Netarusios nė žodžio, moterys paliko mergaitę tamsoje.

Ji gulėjo nekrustelėdama, ta pačia poza, kaip ją ir paguldė. Tik akys buvo plačiai atmerktos. Ilgai šitaip gulėjo.

Staiga ji išvydo ant aukštos sienos šmėkstelint švieselę. Kažkas tylutėliai slinko koridoriumi, pasišviesdamas pridengtu žibintu, kuris skleidė šviesos ne daugiau nei jonvabalį. Ir pagaliau – kimus kuždesys:

– Ei, ar tu čia, Tenara?

Mergaitė neatsakė.

Pro duris kyštelėjo galva – keista galva, beplaukė tarsi nuskusta bulvė ir panašaus gelsvo atspalvio. Akys irgi priminė bulvės akutes – mažutės, rudos. Nosis – kone visai nugrimzdusi putniuose žanduose, burna – belūpis plyšys. Mergaitė nejudėdama žvelgė į tą veidą. Didžiulių, tamsių jos akių žvilgsnis smigo tiesiai į jį.

– Nagi, Tenara, mažoji mano meilute, štai kur tu! – Kimus balsas buvo tėvas lyg moters, ir vis dėlto ne moters. – Man nederėjo eiti čia, privalau būti už durų, prieangyje – ten mano vieta. Bet aš negalėjau nepažiūrėti, kaip jaučiasi mano mažoji Tenara po visos šios ilgos dienos; nagi, kaip tu laikaisi, vargšele mažoji meilute?

Stambus, dramblotas žmogus tylutėliai žengė prie jos ir ištiesė ranką, tarsi ketindamas nubraukti plaukus nuo veido.

– Aš – jau nebe Tenara, – atsakė mergaitė, įdėmiai žvelgdama į jį. Įėjusysis sustingo, taip jos ir nepalietęs.

– Tiesa, – sukuždėjo po valandėlės. – Žinau. Žinau. Dabar tu – mažoji Suvalgytoji. Bet aš...

Mergaitė tylėjo.

– Sunki tau buvo diena, mažyle, – kalbėjo žmogus, mindžikuodamas nuo kojos ant kojos, švieselė blykčiojo stambioje gelsvoje jo rankoje.

– Tau nedera būti šiame name, Mananai.

– Taip. Taip. Žinau. Aš neturėčiau kelti kojos į šį namą. Ką gi, labanaktis, mažyle... labos nakties.

Mergaitė neatsakė. Mananas lėtai apsisuko ir patraukė atgal. Švieselė nuslinko aukšta celės siena ir išnyko. Mažoji mergaitė, kuri nebeturėjo jokio vardo, kurią nuo šiol vadins tik *Arha* – Suvalgytąja, gulėjo aukštiekninka, įdėmiai žvelgdama į tamsą.